

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

ОЛЕНА САМОФАЛ, аспірант
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет

Вступ. Сільськогосподарські кооперативи часто складаються виключно з дрібних та сімейних ферм, що робить їх вразливими до будь-яких загроз, пов'язаних із здоров'ям людей та тварин. Крім загроз здоров'ю пандемія спричиняє реакцію від урядів та інших організацій, яка, як правило, пов'язана з обмеженням переміщення та іншими заборонами і змінами, що негативно впливають на діяльність кооперативів. В результаті таких подій можуть розриватися сталі економічні зв'язки, що значно зменшує фінансові потоки учасників та учасниць кооперативів, повинен змінюватися формат виробничої діяльності, що призводить до збільшення витрат на заходи захисту людей і тварин, а також зменшується інтенсивність соціальних зв'язків виробників, які потрібно підтримувати для продовження ефективної діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що детальне дослідження соціально-економічного впливу пандемії на діяльність сільськогосподарських кооперативів є актуальним та важливим для розробки рекомендацій на підтримку їх стійкості та перспективного виходу із періоду обмежень.

Виклад основного матеріалу. Дослідженням питань впливу пандемії на аграрного виробництва та подальшої діяльності дрібних сільськогосподарських виробників цікавилися багато організацій, зокрема такі організації як FAO та USAID проводили масштабні опитування та вивчали поточну ситуацію сільськогосподарських кооперативів у Європі, Африці, Північній та Південній Америці [1, 2].

Ці та інші дослідження виявили, що абсолютна більшість кооперативів відзначили зменшення рівня доходів на 25-30% у 2019- 2020 рр. і пов'язують це з пандемією. Наступним проявом впливу пандемії на сільськогосподарські кооперативи було зменшення кількості активних користувачів послуг та персоналу кооперативів на 15-20% через високий рівень захворюваності. Також значно збільшились потреби у використанні діджитал-технологій при роботі на фермах у порівнянні з до пандемійним періодом.

Для вивчення ситуації в Україні було проведене напівструктуроване телефонне опитування 30 учасників та учасниць сільськогосподарських кооперативів щодо соціально-економічного впливу пандемії на їх кооперативи. Це опитування в цілому підтвердило висновки світових досліджень, проте були виявлені такі відмінності та особливості:

- молочарські кооперативи в Україні не відчули на собі суттєвого погіршення економічного становища кооперативу, оскільки процеси вирощування корів та здавання молока відбувалися за графіком із внесенням необхідних змін запобігання розповсюдження захворювання, крім тих громад, де були зафіксовані спалахи грипу;

- було зафіксовано зниження ефективності процесу прийняття управлінських рішень у кооперативах через відсутність практики проведення дистанційного засідання ради та зборів;

- було вказано на відсутність навичок дистанційної роботи у багатьох членів кооперативу для того, щоб ефективно організувати роботу у періоди повних локдаунів, також деякі громади не мають якісного Інтернет-покриття;

- декілька опитаних вказали, що почалися відстрочки з виплатами від кооперативу, чого до пандемії не спостерігалось.

Серед позитивних змін було відмічено:

- спроби гуртового вирішення поточних проблем, зокрема, внесення змін у звичну схему розподілу прибутку кооперативу для покриття витрат на заходи захисту;

- розробку нової схеми роботи для виробників, враховуючи нові ринкові та неринкові обмеження.

Також варто зазначити, що сільськогосподарські кооперативи, що входили до складу кооперативних об'єднань мають більшу стійкість до негативного впливу ззовні через можливість гуртом попереджати ризики діяльності та реагувати на кризові події.

Отже, абсолютна більшість сільськогосподарських кооперативів світу, включаючи українські, відчула на собі такі ефекти пандемії, як зниження доходів та прибутку, збільшення витрат, зокрема, адміністративних, вимушена інтенсифікація використання мережі Інтернет та комп'ютерної техніки для комунікації та організації продовження діяльності тощо.

Разом із тим, завершення пандемії, а також пост-пандемічної кризи ще тільки в перспективі, а отже, необхідно

розробити рекомендації та заходи для збереження діяльності та кооперації.

Такими рекомендаціями для менеджменту кооперативів можуть бути:

- формування плану, проведення інформаційної кампанії і тренінгу щодо майбутнього формату організації діяльності для всіх учасниць та учасників кооперативів;
- пошук додаткових ресурсів на утримання кооперативів, зокрема, через громадські організації та донорські програми;
- обговорення та розробка програм підтримки дрібних сільськогосподарських виробників у партнерстві із сільськими, селищними радами та адміністрацією відповідних ОТГ;
- проведення оцінювання ситуації, пошук нових ринків збуту, партнерів та внесення змін у стратегічні плани кооперативу.

Список використаних джерел:

1. USAID (2021). Програма розвитку кооперативів. Дослідження впливу COVID. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/CDP-COVID-19-Impact-Study.pdf> (дата звернення 04.11.21).
2. Кооперативи Європи (2021). Криза COVID-19 та її економічний та соціальний вплив на кооперативи в Європі. URL: https://coopseurope.coop/sites/default/files/Covid19%20Report_CoopsEurope-compressed.pdf (дата звернення 05.11.21).